

“Liikumisega” vene laulude kultuurilisi tähendusi Udmurdimaa Debjossõ rajooni Varni külas

Svetlana Tolkatšova

Venemaa Teaduste Akadeemia Uurali osakonna
Udmurdi Ajaloo, Keele ja Kirjanduse Instituudi vanemteadur
svetlana-tolk@mail.ru

Teesid: Käesoleva artikli eesmärk on välja selgitada vene ringmängu- ja tantsulaulude toimimise eripärad põhjajaudmurtide traditsioonilises kultuuris.

Uurimuse jaoks on valitud neli venekeelset laulu, mille Tatjana Vladõkina salvestas udmurdi esitajatelt 1981. aastal Udmurdimaa Debjossõ rajooni Varni külas: “*Mõ zaganem sem’ zagadok*” (“Me anname seitse mõistatust”), “*Pri dolinke voda*” (“Oru ääres on vesi”), “*Tropitsa, konopel’ kolotitsja*” (“Teerada tambib kanepit”), “*Tšornõi voron voda pil*” (“Must ronk jõi vett”). Nende laulude korrelatsioon Kama ja Vjatka vaheala ringtantsutraditsiooni vene lauludega võimaldab neid nimetada *liikumisega lauludeks*.

Laulude muusikalise ja poeetilise stilistika ning nende esitamise kultuurilise konteksti analüüsi tulemusena selgus, et udmurdi folklooris eksisteerivad vene ringmängu- ja tantsulaulud paralleelselt udmurtide jaoks oluliste sakraalsete hõimuviiside väljakujunenud tuumikuga. Samas iseloomustab põhjajaudmurtide traditsioonilist muusikakultuuri tendents assimileerida “liikumisega” vene laulud omakultuuri ja neist mõnele isegi sakraalse tähenduse omistamine.

Esimene ja teine tendents venekeelsete ringmängu- ja tantsulaulude levimises põhjajaudmurti murdealadel on seotud kollektiivse, ühendava algusega, pühade rõõmsa meeleoluga, suhtumisega venekeelsetesse ringtantsu- ja mängulauludesse kui “piiripealsesse” žanrisse.

Kolmas tendents viitab tavale laulda ringmängulaule aeglases tempos, isiklikuma suhtumisega reprodutseeritavasse heliteosesse, sooviga väljendada oma individuaalsust ja originaalsust heli tasandil. Mõnede aeglaste vene ringmängulaulude laulmine põhjajapoolsete udmurtide poolt kõlab muusikaliste ja rütmiliste parameetrite järgi kokku *krez*’ide esitustega.

Vene tekstiga aeglaste ringtantsulaulude kaasamine udmurdi rituaalidesse on mõnikord seotud sooviga anda sellistele lauludele “erilisi” tämbriilisi, akustilisi ja metrorütmilisi omadusi, mis on omased algupärastele udmurdi tavandilauludele ja “kooskõlas” udmurdi rituaalidega.

Märksõnad: põhjajaudmurtid, Udmurdi laulud, Varni küla, vene ringtantsutraditsioon

Sissejuhatus

1981. aasta suvel salvestasid Udmurdi Ajaloo, Keele ja Kirjanduse Instituudi folkloori- ja etnograafilise ekspeditsiooni liikmed Tatjana Vladõkina, Maria Slessareva ja teised Udmurdimaa Debjosõ rajooni Varni külas mitu venekeelset laulu. Seda tänapäeva Udmurdimaa kesk- ja põhjapoolsetel aladel elavate udmurtide (põhjaudmurtide) traditsioonilisele kultuurile iseloomulikku nähtust kirjeldasid udmurdi muusikalist folkloori uurivad teadlased ja preestrid juba 19. sajandil. 20. sajandi lõpus sai selle nähtuse uurimine üheks teaduslikuks suunaks Tatjana Vladõkina uurimis- ja kogumistegevuses (Vladõkina 2004; Vladõkina 2006; Vladõkina & Tolkatšova 2015).

Artikli eesmärk on välja selgitada vene ringmängu- ja tantsulaulude toimimise eripärad põhjaudmurtide traditsioonilises kultuuris 1981. aasta ekspeditsiooni ajal salvestatud venekeelsete laulude muusika ja poeetika stiilianalüüsi kaudu. Märkimisväärset tähelepanu pööratakse artiklis laulude helilise külje iseloomustamisele, eelkõige akustilisele ja tämbrilisele parameetritele.

Väljendeid *helikoetis*, *helikangas*, *heliväli* kasutatakse käesolevas artiklis töömõistetena. Nende all mõeldakse laulu teatud omaduste kogumit, mis on seotud heliga: rütm, meetrika, foneetika, tämber, faktuur, artikulatsioon, toonaalsus ja meloodia, sõnad jne.

Uurimuse jaoks valiti neli laulu, mida selles külas esimesena lauldi – “*Mõ zaganem sem’ zagadok*” (“Me anname seitse mõistatust”), “*Pri dolinke voda*” (“Oru ääres on vesi”), “*Tropitsa, konopel’ kolotitsja*” (“Teerada tambib kanepit”), “*Tšornõi voron vodu pil*” (“Must ronk jõi vett”). Nende laulude korrelatsioon Kama ja Vjatka vaheala ringtantsutraditsiooni vene lauludega võimaldab neid nimetada *liikumisega lauludeks*.¹

Küsimus mõnede viiside kooskõlastusest teatud žanritega on udmurdi folklooristikas endiselt aktuaalne ning etnomusikoloogide ja folkloristide tähelepanu all (Anisimov & Okuneva *et al.* 2015: 157–159; Vladõkina 1998: 13–23; Nurijeva 2012: 148; Nurijeva 2014: 31–39; Ptšelovodova 2013; Hodõreva 1996: 6–11).

Uurimus

Laulu “Me anname seitse mõistatust” žanriks on ekspeditsioonimaterjalide kirjelduses märgitud kui *gužem-juon*’i pühade laul, see on kevadsuvisel perioodi peamine püha ja millega lõpeb suvine pööripäev² (Vladõkina & Gluhhova 2011: 52).

Kaks teist laulu – “Oru ääres on vesi” ja “Teerada tambib kanepit” – on tantsulaulud *ekton kōrdzh’an*, mida võis esitada *gužem-juon*’i peol või ka muul ajal.

Laulu “Must ronk jõi vett” žanrit ei ole märgitud. Selle muusikaline stiilistika ja poetilised tunnused langevad kokku mõnede tänapäeva Udmurtia territooriumil levinud vene ringtantsu- ja mängulauludega.

Venekeelsete ringmängu- ja tantsulaulude käibivusel põhjaudmurtide folklooris oli teatud spetsiifika. Venekeelseid ringmängu- ja tantsulaule esitati peoõhtutel, sh ühispidudel, kus osalesid vene noored. See žanrisfäär oli üks etnilise muusikatradsiooni “väliseid” piire ja samal territooriumil elanud udmurtide ja venelaste kultuurilise suhtluse võimalus.

Venekeelseid “liikumisega” laule lauldi mitte üksnes meelelahutuseks ja puhkamise ajal, vaid neile võidi omistada ka teatavat sakraalsust, kuna nad kaasati rituaalse muusika valdkonda. Näiteks oli laul “Me anname seitse mõistatust” udmurdi kalendripüha *gužem-juon* “muusikaline märk”.

Gužem-juon’i püha laulu “Me anname seitse mõistatust” helisalvestuse kuulamine tekitab ebatavalisi, tugevaid tundeid. Laulu lauldakse väga valjult, “kõlavalt” ja väljendusrikkalt. See on justkui “küllastunud” tiheda, “paksu” kõlaga. Tatjana Vladõkina mälestused nende laulude esitajatest on hämmastavad. Enam kui neljakümne aasta pärast mäletas ta lauljaid ikka veel hästi – nende välimust, nende häälte võimsust ja isegi ärevaid tundeid, mida nad oma laulmisse panid.

Gužem-juon’i laul “Me anname seitse mõistatust” langeb tekstiliste iseärasuste ja muusikalise stiili poolest kokku mõnede tänapäeva Udmurtia vene traditsiooni ringmängulauludega. Muusikalise stiili ja eelkõige helikvaliteedi poolest erineb põhjaudmurtide aeglase ringmängulaulude laulmine venelaste samalaadsete laulude laulmisest.

Lisaks tämbrilisele ja akustilisele ilmele muudab laulu eksklusiivseks ka selle rütmiline korraldus. Lauluviisi rütmiline struktuur on korduvuspaar, kus kaks esimest konstruktsiooni on vastavuses ühe silbirühma kordamisega ja järgmised kahe silbirühma kordamisega. Laulu värsiehituse kompositsioon on *aaBB* või *aa ab ab*, kus “a” on neljasilbiline rühm, “ab” on neljasilbilise rühma kordus + uus 4–7-silbiline silbirühm. Värsiehituse valemiks on 4+4+4-7+4-7.

Sarnase sisuga laul “*Kak s-po logu*” (“Kui mööda orgu...”) on avaldatud monograafias “Kama ja Vjatka vaheala vene ringtantsutraditsioon” (“*Russkaja horovodnaja traditsija Kamsko-Vjatskogo mežduretš’ja*”). See on salvestatud Krasnogorskoje külas 1994. aastal udmurtidest õdede ansambliilt, kelle mehed on vanausulised (Starodubtseva 2001: 342–344). Ringlaulu “Kui mööda orgu...” esitati nelipühäl ringtantsus, s.t kui osalejad marssisid aeglaselt ringis:

Laulunäide "Kak s-po logu"

♩ = 60

Как с-по ло_ гу,
как с-по ло_ гу, как с-по ло_ гу, ло_ гу зе_ ле_ но_ му,
как с-по ло_ гу, ло_ гу зе_ ле_ му.

И_ дё_ (но)_ д_ де_ вка,
и_ дёт_ де_ вка_ и_ дёт_ де_ вка= се_ ми_ ле_ то_ чёк,
и_ дёт_ де_ вка= се_ ми_ ле_ то_ чёк.

За_ ней_ па_ рень,
за_ не_ (ней) па_ рень, за_ ней_ па_ ре_ нь_ ра_ ску_ д_ ря_ вый_ мо_ (но)_ ло_ дой,
за_ ней_ па_ ре_ нь_ ра_ ску_ д_ ря_ вый_ мо_ ло_ дой.

Laulu “Me anname seitse mõistatust” teine variant on esitatud Jevgenija Skljarova väitekirjas “Muusikaline folkloor Udmurdi Vabariigi vene põliskasukate kalendritavandites” (“Muzõkal’noi fol’klor v kalendarnõh obrjadah russkih starõzilov Udmurtskoi Respubliki”). Laulu “Zaganut’ le sem’ zagadok” (“Annaks seitse mõistatust”) salvestas ta naiste lauluansambliilt 2006. aastal Balezino rajooni Karsovai külas. Skljarova märgib, et selle laulu saatel kõnniti “rivis” nelipühal (Skljarova 2015: 167–168).

Kõigi kolme laulu (“Me anname seitse mõistatust”, “Kui mööda orgu...”, “Annaks seitse mõistatust”) kompositsiooniline rütmistruktuur on sarnane. Laulude esimesed kaks rida on tsesuurilised konstruktsioonid, teised kaks rida on segmenteeritud. Kolmandas ja neljandas viisireas korduvad silbirühmad on redutseeritud.

Tabel 1. Laulude silbiperioodide võrdlustabel
 “Me anname seitse mõistatust” (Varni küla, salvestanud Tatjana Vladõkina),
 “Kui mööda orgu...” (Krasnogorskoje küla, salvestanud Svetlana Starodubtseva),
 “Annaks seitse mõistatust” (Karsovai küla, salvestanud Jevgenija Skljarova).

деревня Варни (запись Татьяны Владыкиной)	село Красногорье	село Карсовай
♩ = 52	♩ = 60	♩ = 84
♩ ♩ ♩ ♩	♩ ♩ ♩ ♩	♩ ♩ ♩ ♩
Мы за-га- нем,	Как с-по до-гу,	За-га- нуть де.
♩ = 60	♩ ♩ ♩ ♩	♩ ♩ ♩ ♩
Мы за-га- нем,	Как с-по до-гу,	За-га- нуть де.
♩ = 38	♩ ♩ ♩ ♩	♩ ♩ ♩ ♩
Мы за-га- нем семь за-га- док,	Как с-по до-гу, до-гу зе-де-но-му,	За-га- нуть де семь за-га- док,
♩ = 36	♩ ♩ ♩ ♩	♩ ♩ ♩ ♩
Мы за-га- нем семь за-га- док.	Как с-по до-гу, до-гу зе-де-но-му,	За-га- нуть де семь за-га- док.

Tabelist on näha, et laulu “Me anname seitse mõistatust” originaalseks “heliliseks” muusikalis-rütmiliseks tunnusjooneks on meetrilise rütmi muutus viisirea teises pooles, samuti rütmi kontrast, mis tuleneb takti muutumisest stroofi teises pooles. Terves laulus on iga salmi esimeses ja teises meloodiaareas

45–60 veerandlööki minutis ning kolmandas ja neljandas 32–40 veerandlööki minutis. Üleminekul teiselt meloodiarealt kolmandale muutub meetrilise rütmi pulsatsioon veerandike pulsatsioonist kaheksandike pulsatsiooniks.

Neid laulukatkendeid kuulates tekib rütmi “häire”, pärssimise, “hõljuva” rütmi mulje. Selliste kuulmismuljete tekkele aitab kaasa ka udmurdi muusikakultuuri traditsiooniliste rütmimustrite kasutamine laulus, kui rõhutatud ja kadentsihelid veidike pikenevad (aeg-ajalt ka lühenevad). Näiteks teise meloodiastroofi alguses on võrreldes esimese stroofi alguse rütmimustriga esimene silp kaheksandiku võrra lühenenud ja kolmas silp kaheksandiku võrra pikenenud (antud rütmimustris ei toimi pikenemine ega lühenemine kaheksandiku võrra täpselt). Kolmanda stroofi alguses esineb samuti kestuste varieerumist. See rütmimustri eripära on omane mõnede udmurdi lauljate poolt aeglasemas tempos lauldud ringmängulauludele, aga ka teiste žanrite udmurdi lauludele.

Laulu “Me anname seitse mõistatust” tonaalsuse ja meloodia struktuur on lähedane vene traditsiooni ringmängulaulude muusikastiilile. Selle helikorraldus on diatooniline, kuid ülemise hääle meloodia, v.a üks fragment (ülemine teiselt meloodiarealt kolmandale), põhineb anhemitoonilistel meloodilistel pööretel, mis on tüüpiline Udmurtia põhjapoolsete piirkondade vene ringtantsu- ja mängulauludele.

Esimese ja teise meloodiarea muusikaliste fraaside meloodiline ja intonatsiooniline kontuur meenutab siksakki, nende meloodiad näivad “keerlevat”. Kolmandas ja neljandas meloodiareas on meloodilise liikumise üldine allapoole suund seotud allapoole suunatud alahäältega. Selline meloodilis-intonatsiooniline kontuuri kujundamine meenutab kuulmistunnete omamoodi “tõlkimisel” graafilisteks ja visuaalseteks tunneteks paljusid laskuvaid alahääli-“ojakesi”.

Laulu faktuur on varieeruv heterofoonia akordi-harmonilist laadi elementidega, ühe madala hääle võimaliku oktaavi dubleerimisega.

Laulus kasutatakse aeglase lüüriliste ja ringtantsulaulude esitamisel kohalikule vene ja udmurdi traditsioonile iseloomulikke helijuhtimise võtteid: ühe täishäälikuga “mängimine”, selle värvimine – ülemine teiseks täishäälikuks, kaashäälikute hääldamine, sõnakatkestused, eellööke meenutavad melismid, glissando, hääle “värinad”, tugevatele silpidele langevate üksikhelide rõhutatud esiletõstmine.

Põhjaudmurdi ja bessermani rahvakultuuris on olemas selline eksklusiivne žanr nagu *krez'*. Teadlaste, etnograafide, folkloristide esimesed andmed *krez'*i kohta pärinevad 19. sajandi lõpust (Nurijeva 2014: 5–9). *Krez'*i kui udmurdi traditsioonilise muusikakultuuri fenomeni kirjeldusele on pühendatud peatükk “*Krez'* kui fenomen põhjaudmurtide ja bessermanide traditsioonis” (*Krez' kak fenomen v traditsii severnõh udmurtov i besermjan*) Irina Nurijeva monograafias “Improvisatsioon udmurtide laulukultuuris: žanr, stiil, mõtlemine”

(“*Improvizatsija v pesennoi kul'ture udmurtov: žanr, stil', möšlenije*”, 2014); Tatjana Vladõkina, Marina Hodõreva ja Aleksandr Ivanovi uurimistööd ja publikatsioonid (Vladõkina 1998: 19–22; Ivanov 1996; Hodõreva 1996), muud materjalid ja uurimused. *Krez*'i kõige iseloomulikumad tunnused on laulmine teatud “refraani” silpidele ja sõnadele, tekstiline ja meloodiline improvisatsioon otse laulmise käigus, s.t iga osaleja võimalus improviseerida ansambelis oma muusikalis-verbaalset teksti.

Laulu “Me anname seitse mõistatust” ning põhjauhmurdi ja bessermani *krez*'i helikanga ühised muusikalised ja rütmilised parameetrid on rütmiliste ja meloodiliste osade suhteline individuaalsus, mis väljendub pulsatsiooni ja aktsentueerimise vabaduses, melismides ja glissandos. Mõned Irina Nurijeva kirjeldatud *krez*'i muusikalised ja stiililised tunnused on omased ka laulule “Me anname seitse mõistatust”:

lauuviiside helistiku aluseks on nelja-viie kõlaga diatoonilised “mažoorse kaldega” heliread (Nurijeva 2014: 25);

meloodilise kontuuri iseloomulikuks tunnuseks on langev astmeline liikumine (Nurijeva 2014: 25);

“[...] erinevate foneemide artikuleerimine [...]”, mis aitavad kaasa “[...] erilise tämbriefekti kujunemisele” (Nurijeva 2014: 18).

Udmurtide aeglase venekeelsete ringmängulaulude esitamise muusikalist stiili eristab heliomadus, mida võib kirjeldada kui “innukat”, artistlikku, vaba, valju ja kõlalist. Muusikalise stiili poolest erineb põhjauhmurtide aeglase ringmängulaulude laulmine venelaste samalaadsete laulude esitamisest. Vene traditsioonis kohtub sarnase heliomadusega laulmist lüüriliste laulude ja üsna harva mõne aeglase ringtantsulaulu esitamisel.

Nende ringmängulaulude esituses on selgelt näha improvisatsioonialget metrorütmikas: võimalikud on teksti- ja meloodiaastroofide varieerimine ning žanrimodulatsioonid. Selliseid laule on salvestatud ja avaldatud vähe. Näiteks ringtantsulaulu (*krugen bergan*) “Istub Tõnja diivanil” (“*Sidit Tõnja l' da na dinvanja*”) tekst põhineb vene lüüriliste ja nekrutilaulude poeetilistel motiividel (Starodubtseva 2001: 387–388). Laulu esimene rida on parafras laulu “Istub Vanja diivanil” (“*Sidit Vanja na divane*”) algusridadest. Edasi tulevad teksti nekrutilaulu “Oh, hüvasti, tüdrukud, hüvasti, naised” (“*Oh, proštšai, devki, proštšai, babõ*”) ja kirjandusliku päritolu lüürilise laulu “Viimase viieka eest ostan ma hobuste kolmikrakendi” (“*Na poslednjuju da na pjatjorotšku kuplju ja troika lošadei*”) poeetilised motiivid ning tuleb mängu improviseerimine vene sõnade ja tähenduseta sõnadega. Seega põimuvad selle ringmängulaulu (*krug bergan*) tekstis vene lüüriliste ja nekrutilaulude ning udmurdi “sõnadeta” laulude vaba improviseerimise tunnused:

*Sidit Tõnja na dinvanja
On poslednoi rjumku p'jot
Veder djonuški v stakane
Kazak, du(u)šitsõ, proštšai.*

*Kazak dušitsõm proštša^ei,
Proštšai, defki, peoštšai, babõ,
Proštšai, ste(a)rai, oi da, staroški*

*Proštšai, sta^eroi staruški,
A osta^etotsno eranka,
Kuplju ja troiku loša^edei.*

*Kuplju ja troiku loša^edei,
Troika ska^etšet, jamšõk platšet,
Kaznatšei pesni pojot...*

[Istub Tõnja diivanil,
Rüüpab viimast pitsi.
Ämber raha klaasis,
Kasak, hingede, hüvasti.

Kasak, hingede, hüvasti.
Hüvasti neiud, hüvasti naised,
Hüvasti, vanad, oi vanakesed.

Hüvasti vanad, vanakesed,
Aga allesjäänud raha eest
Ostan troika hobuseid.

Ostan troika hobuseid.
Troika tormab, kutsar nutab,
Varahoidja laule laulab...]

Tähelepanuväärne on laulu metrorütmiline ja muusikaline struktuur, mis on lähedane udmurdi ja besermani *krez'*idele omase stiiliga. Nii kujuneb teksti tiraadi-stroofiline vorm kolmest või neljast tsesuurilisest konstruktsioonist. Ülemise hääle meloodilises kujunduses on kaasatud mitu heli, fraaside meloodiline kontuur on lähedane "kumera laine" kujule, meloodilisi algpöördeid iseloomustavad hüpped tertsilile ja kvartilile, kadentsiosad on vormistatud retsitatiiviga,

lisandub silpide “täiendav” venivlaulmine. Laulule on iseloomulikud toonide kerged tõusud ja langused, helide kestuse pikenedamine ja lühenemine, glissandod, trioolid.

Laulunäide “Sidit Tõnja l'da na dinvanja”

$\text{♩} = 76-80$

Si dit Ты ня ль да на дин ва ня, он по сле дной рю мку пьёт,
 ве дёр дё ну шкивета ка не,
 ка зак, ду (ху) ши цы, про щай.
 Ка за́к, ду ши цы, про щай, про щай, де фки, про щай, ба ба,
 про щай, стэ (а)рай, ой да ста ро шки.
 Про щай, ста рой ста ру шки, а о ста то чно е ра нка,
 ку плю я трой ку ло ша дей.

- Кък чо́шен урод дырло,
 [вдвоём, наверное, плохо петь. — С. С.]

Laulus “Me anname seitse mõistatust” väljendub teravalt lauljate loominguiline helikanga meloodika ja rütmi ümbermõtestamine. Isegi korduval kuulamisel jääb laulu “hõljuv”, vabalt “pulseeriva” helivälja tunne. Tõenäoliselt loob just ringtantsulaulu žanr – selle kineetika, aeglane liikumine ringis või rivis, orienteerumine ühisele laulmisele ning aeglase marssimise koordineerimisele ja esitajate ühtsusele maastiku- ja heliruumis – eeldused inimese isiksuse, tema individuaalsuse avanemiseks. See avaldab otsest mõju helikanga loominguilisele ümbermõtestamisele, lauluviiside rütmilisele ja stroofilisele struktuurile.

Teised kolm Tatjana Vladõkina poolt Varni külas salvestatud “liikumisega” laulu – “Oru ääres on vesi külm” (“*Pri dolinke voda holodnjaja*”), “Teerada tambib kanepit” (“...*Tropitsa, konopel' kolotitsja*”), “Must ronk jõi vett” (“*Tšor-nõi voron vodu pil*”) – on omapärase metrorütmilise struktuuriga, kuid ometi sarnaste muusikaliste ja rütmiliste omadustega.

Need laulud on liikuva, energilise iseloomuga, lauldud kiire või mõõdukalt kiire tempoga: “Oru ääres on vesi külm” ja “Teerada tambib kanepit” on kiire tempoga tantsulaulud ning “Must ronk jõi vett” on lauldud mõõdukalt kiire tempoga. Kõik nad on kooskõlas segmenditud värssidega ja lauluviisid kuuluvad ühtlaselt segmenditud vormide klassi. Laulus “Must ronk jõi vett” on eelnevate laulude täpset ühtlast pulsatsiooni kohati katkestatud lõppkõla kerge pikene misega viisirea lõpus. Näiteks esimese viisirea lõpus pärast veerandit punktiga jääb heli justkui peatuma ja venib kaheksandiku asemel umbes veerandi kestuseni (see on pikem kui punktiga kaheksandik, kuid lühem kui veerand).

Laule “Oru ääres on vesi külm”, “Teerada tambib kanepit...” ja “Must ronk jõi vett” iseloomustab heli kergus, “lennulisus”. Eriti laulus “Must ronk jõi vett” on kuulda omapärast akustilist, tämbrilist läbipaistvust, puhtust ja kõlavust. Lauludele on iseloomulikud tänapäeva Udmurtia kohaliku vene traditsiooni tüüpilised helijuhtimise võtted – täishäälikute lisamine kaashäälikutele, täishääliku “valgustamine” teiste täishäälikutega (näiteks *a* üleminek *a^e*-ks), veniv laulmine.

Lauludele “Oru ääres on vesi külm”, “Teerada tambib kanepit” ja “Must ronk jõi vett” sarnaseid tekste pole tänapäeva Udmurtia vene ringtantsutraditsioonis talletatud, kuid on võimalik tõmmata paralleele mõne sarnaste poeetiliste motiividega, samuti rütmiliste ja meloodiliste konstruktsioonidega lauluga. Laul “Must ronk jõi vett” on rütmiliselt sarnane lauludega “Üle põllu lendas kotkas” (“*Letel sokol po polju*”), “Läks emand vee järele” (“*Pošla pan'ja po vodu*”), “Üle põllu sõitis poiss” (“*Jehal parenjok po polju*”), “Kuidas meil oli kodus” (“*Kak u nas bölo vo v domu*”, Starodubtseva 2001: 253–255, 255–256, 276, 301–302).

Laulu “Teerada tambib kanepit” värsi ja viisi metrorütmilised omadused sarnanevad “Kamarinskaja” tüüpi tantsulugudele. Selle laulu mõnes tekstis on ka Udmurtia vene traditsioonilises kultuuris populaarseid ridu: “...oi, tšerti

tabak tolkli, / Ugoreli, pod porog legli ... (“...Oh, kuradid tampisid tubakat, / Mürgistuse said, lävepaku alla viskasid pikali...”).

Kirovi oblasti Jaranski rajooni kultuurile, poliitikale, etnograafiale ja muudele kultuurielu valdkondadele pühendatud kodulookogumiku “Meie maa” 2010. aasta ühe numbri artiklis “Jaranski rajooni mitterituuaalsed laulud” (“*Neobrjadovõje pesni Jaranskogo raiona*”) on esitatud laul “Väändu sa, väändu, kapsake” (“*Veisja tõ veisja, kapustka*”). Kõnealune Kirovi oblastis populaarne ringtantsumäng on selles väljaandes esitatud kahest laulust koosneva “süüdi” osana. Teise laulu “Oru ääres on vesi külm” tekst kordab peaaegu täielikult laulu “Oru ääres on vesi külm”, mille oli salvestanud Tatjana Vladõkina Debjossõ rajooni Varni külas. Selle lauluteksti olemasolu Kirovi oblasti Jaranski rajooni Mari-Ušemi külas ja Udmurdimaa Debjossõ rajooni Varni küla udmurdi laulutraditsioonis kinnitab vene ringtantsukultuuri suhtelist tervikkikkust Vjatka ja Kama piirkonnas lähiminevikus, samuti seda, et sealkandis levisid omapärased “laulu- ja tantsusüüdid”, nii iseloomulikud ka udmurdi traditsioonile:

Laul “<i>Veisja tõ veisja, kapustka</i>”, Kirovi oblast	Laul “<i>Pri dolinke voda</i>”, Udmurdi Vabariigi Varni k
<p><i>1. Veisja tõ, veisja, kapustka, Veisja tõ, veisja, belaja!</i> <i>“Kak mne, kapustke ne vit’sja? Kak mne, beloi, ne lomit’sja?”</i> <i>Võpal tšastõi doždik, Tšastenek, belenek, Za vsjo polivajet, Kapustku lomajet.</i> <i>2. Pri dolinke voda, (2) Holodnaja, holodnaja. Holodna voda-voditsa, (2) Kljutševaja, kljutševaja. Est’ vo tereme devitsa, (2) Masteritsa, masteritsa. Masteritsa-devitsa (2) Kovjor šila, kovjor šila. Kovjor šila, võšivala, (2) Zavetšala, zavetšala. Što komu etot kovjor, (2) Dostajotsja, dostajotsja? Dostajotsja kovjor, (2) Staromu mužu, staromu mužu...</i></p>	<p>[...] voda, <i>Pri dolinke voda Holodnjaja. (2) Holonna voda-voditsa, Holodna voda voditsa Kljutševaja. (2) Što vo terem-ot devitsa (2) Masteritsa. (2) Masteritsa-devitsa (2) Kov’jor šila, kovjor šila. Kovjor šila-võšivala (2) Zaventšala. Što komu eto kovjor (2) Dostovati, na njom spati? Tekst: Dostovali staromu mužu spati, Na njom spati. Svoju molodu ženu (2) Ne sderžati.</i></p>

[1. Väändu sa, väändu, kapsake,
Väändu sa, väändu, valge.

“Kuidas ma kapsake ei väändu?

Kuidas ma, valge, ei murdu?

Sadas tihedat vihma,

tihedat, valgeke,

Kastab kõike,

Kapsast murrab.

2. Oru ääres on vesi

Külm, külm.

Külm vesi, veekene, (2)

Allika[vesi], allika.

Onnis on tüdruk, (2)

Osav, meister.

osavnäpp-neiu (2)

Õmbles vaipa, õmbles vaipa.

Õmbles vaipa, tikkis, (2)

Lõpetas, lõpetas.

Et kellele see vaip (2)

Vaip saab, vaip saab?

Vaip saab, (2)

Vanale mehele, vanale mehele...]

[vesi,

Oru lähedal on vesi

Külm. (2)

Jahe vesi-veeke,

Vesi on külm

Võti. (2)

Mida tüdruk onnis (2)

meisterdab. (2)

Osavnäpp-neiu

Õmbles vaipa, õmbles vaipa.

Õmbles-tikkis vaipa (2)

Abiellus. (2)

Kellele see vaip saab (2)

Et selle peal magada?

Tekst:

Andsime vanale mehele magamiseks,

Selle peal magada.
Oma noort naist (2)
Ei suuda hoida.]

Vene keeles lauldud ringmängu- ja tantsulaulud udmurdi muusikatraditsioonis on sotsiaalsele, verbaalsele, muusikalisele ja kineetilisele suhtlemisele suunatud žanr udmurtide ja venelaste rahvakultuuris. Suhtumine nendesse lauludesse ja vajadus neid esitada on seotud esitajate mängulise, meelelahutusliku meelestatuse väljendamisega, omavahelise suhtlemisega ja rõõmu väljendamisega laulmisest, tantsimisest ja mängimisest. See tendents on seotud suundumusega “vene” helimudelite säilitamisele laulude esitamisel. Neid lauldakse valdavalt mõõdukas või mõõdukalt kiires ja kiires tempos. Meetriline varieerumine neis puudub või ei väljendu selgelt. Nende rütmika peamine omadus on ühtlane pulssatsioon. Näiteks järgmine fragment laulust “Isaspart püüdis pardi” (“*Selezen’ lovil utku*”), mis on salvestatud 1995. aastal Kezi (Kezski) rajooni Kamõži (Kamõževo) külas, sisaldab neli erinevat meloodiat (Starodubtseva 2001: 385–386):

Selliste laulude helipaletis on udmurdi esitajatel kalduvus “kopeerida” vene laulude helikangast. Selge, ühtlane rütm allub kineetikale. Laulude tonaalsuse ja rütmika alused säilivad, samas kui teksti sõnaliste komponentide – foneetiliste, leksikaalsete – muutuse määr varieerub. Muutusi ei pruugi üldse olla või siis reprodutseeritakse vene silpide või sõnade kombinatoorikat nende semantikat mõistmata. Vene keele foneetika ja leksika verbaalset varieerumist tajutakse kui mängulist, loomingulist, teatud mõttes vallatut, “maskeraadi” alget.

Näiteks Tatjana Vladõkina poolt Varni külas salvestatud laulu “Must ronk jõi vett” lõpustroofides lauldakse järgmist:

...*V tri rjada /³ rjadotška pititsei,*
V tri rjadotška pititsa /privedu ja pititsu
Šipitsa, pititso /šipitsu.
Šipitsa, pititsa.
Pipitsu kaljutšeju,
Kipitsu kaljutšeju,
Kaljutšu, kaljutšu
Krapivu žaljutšuju...

Antud kontekstis saab sõna *šipitsa*, mis on kohalikus vene murdes ‘kibuvits’, mitu helilist tõlgendust: *pititsa*, *šipitsa*, *pipitsa*, *kipitsa*. Viimases stroofis selgub, et nende sõnade all mõeldi *šipitsat* ja “nõelavat” nõgest.

Laulunäide ("Selezen' lovil utku")

$\text{♩} = 136 < 140$

Се_ ле_ зень ло_ вил у_ тку,
мо_ ло_ дой ло_ вил се_ ру,
по_ ди, у_ ти_ са, ло_ мой, по_ ди, се_ ра_ я до_ мой,
у_ тя се_ ме_ ро де_ тей, во_ сьмой се_ ле_ зень,
а де_ вя_ та_ я_ са_ ма.
Сто_ ки_ на, сто_ ки,
сто_ ки_ на, сто_ ки.
Гей, гей, го_ ло_ ви_ на, ла_ пти,

The musical score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is written in a single treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The piano accompaniment is written in a single bass clef. The tempo is marked as quarter note = 136 < 140. The score is divided into several systems, each ending with a double bar line. The lyrics are written below the notes, with syllables aligned under the corresponding notes. The lyrics are in Russian and describe a scene of a fox hunting a hare.

Laulus “Teerada tambib kanepit” esinevad sellised sõnad:

*...Vitaja vitušetška,
Golubaja kolobušetška / golobušetška...*

Nende ridade semantikat võib püüda selgitada järgmiselt. *Kolobušetška* on *kolobok* ehk ‘kakuke’ – jahust valmistatud küpsetis. See sõna jätkab semantilist jada: *vitaja vitušetška – kolobušetška* (keerukeerd – kakuke). Sõna *golubaja* (helesinine) kooskõlastub omakorda sõnaga *golobušetška*.

Kokkuvõte

Udmurdi folklooris eksisteerivad vene ringtantsu- ja mängutraditsiooni laulud paralleelselt udmurtide jaoks märgiliste sakraalsete hõimuviiside tuumikuga. Samal ajal on põhjaudmurtide traditsioonilises muusikakultuuris näha vene “liikumisega” laulude assimileerimise tendentsi kuni sakraalse tähenduse omandamiseni mõne laulu puhul.

Venekeelsete ringtantsu- ja mängulaulude käibivuses põhjaudmurtide muusikakultuuris ja eriti Udmurdimaa Debjossõ rajooni Varni küla murdetraditsioonis avalduvad veel mõned tendentsid, mis rõhutavad lauludes erinevate kultuuriliste tähenduste varjundeid.

Vene ringtantsu- ja mängulaulud moodustavad muusikalise, kineetilise ja mängulise meelelahutuse ja vaba aja veetmise sfääri ühiste pühade ja mängude rõõmsa suhtlemise meeleolus nii puhtalt udmurdi traditsioonis kui ka kahe etnose – udmurtide ja venelaste – muusikaliste sotsiaalkultuuriliste kontaktide “piiril”.

Esimene ja teine tendents venekeelsete ringmängu- ja tantsulaulude toimimises põhjaudmurti murdetraditsioonides on seotud udmurdi lauljate poolt kiire ja mõõduka tempoga laulude esitamisega. Laulud võivad kõlada ilma muudatusteta või veidi varieeruda.

Mõnikord saavad ringmängulaulud aluseks esinejate isiklike tunnete helilisele väljendamisele või muusikaliseks materjaliks improviseeritud tantsuliste “süütidele” originaalses udmurdi-vene stiilis.

Kolmas suundumus on seotud aeglase vene ringtantsu- ja lüüriliste laulude muusikalis-verbaalse stiili oluliste improvisatsioonilist laadi muutustega nende esitamisel. Mõned nende muusikalised ja stiililised omadused muutuvad sarnaseks udmurdi *krez*’idele. Neid laule iseloomustab lauljate isikupärasem suhtumine reprodutseeritavasse helikangasse, lauljate püüdlus kehastada oma individuaalsust helitasandil.

Mõnda vene keeles esitatud ringmängu- ja tantsulaulu võivad põhjauudmurdid pidada puhtalt udmurdi kombetalituste “muusikalisteks märkideks”. Näiteks *gužem-juon*’i laul “Me anname seitse mõistatust”.

Tõenäoliselt on kalduvus lisada venekeelse tekstiga aeglasi ringmängu- ja lüürilisi laule udmurdi rituaalidesse seotud ka lauljate võimalusega anda selliste laulude helikangastele eriline tämber, akustiline ja metrorütmiline kvaliteet, mis on omane põliste udmurdi rituaalilauludele ja mille muusikaline kuju resoneerub udmurdi rituaalidega.

Tõlkinud Nikolay Kuznetsov

Kommentaariid

¹ Esitajate andmed, noodid ja tekstid on artikli lõpus.

² Ljudmilla Hristoljubova selgitab, et “...kristianiseerimisega ajastati püha peetripäevale. Traditsioonilises ühiskonnas kestis see mitu päeva. Esimesel päeval palvetati suguvõsa *kuala*’s, paludes päästa orased rahe, tormi ja põua eest. Teisel päeval toimus rituaal *geršõd sijon* (sõna-sõnalt ‘pudru söömine adra auks’), mille käigus käidi tavandilaulu saatel majast majja. Kolmas päev oli tuntud kui *dzh’eg sjektan* ‘palvus rukkipoollul’. *Gužem juon*’i... peeti suviste pulmade perioodiks” (Hristoljubova).

³ Edaspidi tähistab tähis / kahehäälsset teksti, s.t eri sõnade samaaegset laulmist.

Laulunäide 1

Мы заганем семь загадок

♩ = 52

1. Мы за - га - (э) - нем,

♩ = 60

мы за - га - (а) - нем,

♩ = 38

мы за - га - нем семь за - га - док,

♩ = 36

мы за - га - нем семь за - га - док.

♩ = 60

му - рё -

2. Се - (э) мо - дрё - (о) - ны,

♩ = 45

все му - дря - (о) - ны,

♩ = 36

все му - дрё - ны, есть пре - му - (у) - дры,

♩ = 33

все му - дрё - ны, есть пре - му - дры.

3. Мы ведь зна - (а) - (н) - ем,
мы ведь зна - (а) - (н) - ем,
мы ведь зна - (н) - ем, о - тто - да - (н) ем,
мы ведь зна - (н) - ем, о - тто - да - ем.

4. Че - во ро - (о) - стёт,
че - во ро - (о) - стёт, ко - рен,
че - во ро - стёт без кор - ней,
че - во ро - стёт без кор - ней?

Mõ zaga(e)nem / zaga(e)nem
Mõ zaga(e)nem,
Mõ zaganem sem' zagadok,
Mõ zaganem / zaga^enem sem' zagadok.

Se(e) modrjo(o)nõ / murjo(o)nõ
Vse modrja(o)nõ,
Vse mudrjonõ / mudrjonõje / mudrjonõje, est' premu(u)drõ
Vse mudrjo(ho)nõ, est' premu(u)drõ / premudro

Mõ ved' zna(a)(n)jem / zna(a)jem (2)
Mõ ved' znajem / zna(n)jem, otgodajem / otgoda(n)em
Mõ ved' znajem / zna(n)jem, otgodajem.

Tševo ro(o)stjot, (2)
Tševo rostjot bez kornei / koren,
Tševo rostjot bez kornei / koren'?
Rostjot ka(e)men',
Rostjot ka(a)men',
Rostjot kamen' bez koren' / kornei. (2)

Mõ ved' zna(a)jem, (2)
Mõ ved' znajem, otgadajem. (2)

Tševo tsve(e^e)tit', (2)
Tševo tsvetit vo vsju notš'? (2)

Svetit me(e^e)sets. (2)
Svetit mesjats vo vsju notš'. (2)

Mõ ved' zna(a)jem, (2)
Mõ ved' znajem / zna^ejem, otgadajem. (2)

Tševo gre(e^e)jet, (2)
Tševo grejet vsju Rossiju?

Grejet so(o)lntse, a,
Grejet solntse vsju Rossiju!

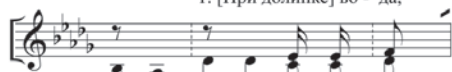
Laulunäide 2

При долинке вода

♩ = 160

1. [При долинке] во - да,

при до - ли - н - ке во - да

хо - ло - дня - я, хо - ло - дня - я.

2. Хо - лон - на во - да = во - ди - ца,

хо - ло - дна во - да = во - ди - ца

клю - че - ва - я, клю - че - ва - я.

3. Што во те - рем - от де - ви - ца,

што во те - рем - от де - ви - ца

мо - сте - ри - ца, ма - сте - ри - ца/ца?

4. Ма - сте - ри - ца = де - ви - ца,
ма - сте - ри - ца = де - ви - ца
ко - вёр ши - ла, ко - вёр ши - ла.

[...] voda,
Pri dolinke voda
Holodnjaja.

Holonna voda-voditsa,
Holodna voda voditsa
Kljutševaja.

Što vo terem-ot devitsa (2)
Masteritsa. (2)

Masteritsa-devitsa (2)
Kovjor šila, kovjor šila.

Kovjor šila-võšivala (2)
Zaventšala.

Što komu eto kovjor (2)
Dostovati, na njom spati?

Tekst:
Dostovali staromu mužū spati,
Na njom spati.
Svoju molodu ženu (2)
Ne sderžati.

Laulunäide 3

[...] *Tropitsa,*
Kanapel' kalotitsa,
Sadovoi jablotšok,
Moskovskoi treinitšok
Vitaja vitušetška,
Golubaja kolobušetška / golobušetška.
Oi, tšerti tabak tolkli,
Ugoreli, pod porog legli.
U popa bõla rabotnitsa,
Plesat' ohotnitsa.
Plesala na vse vasja,
U jei spinja zaboelasja.

Laulunäide 4

Tšornõi voron vo(ho)du pil,
Tšornõi voron vodu pil,
Vodu pil, vodu pil. (2)

On ne napil – vo(ho)zmutil, (2)
Vozmutil, vozmutil. (2)

Vozmutjoša, govoril, (2)
Govoril, govoril. (2)

– Bud'te, devki, zamužom, (2)
Zamužom, zamužom. (2)

Za starikim-sta(ha)rikom,
Za starikim-sta(a°)rikom,
Staritškom, staritškom. (2)

Staromu mužū sna(ha)rovlju,
Staromu mužū sna°(a)rovlju
Sna(a°)rovlju, snarovlju,
Snarovlju, snarovlju.

Posteljušku postelju, (2)
Postelju, postelju. (2)
Posteljušku mjagkoju / mjakoi,
Posteljušku mjagkoju.
Mjagkoju mjagkoju. (2)

Mjagkoju, puhovoju, (2)
Puhovõi, puhovõi. (2)

V tri rjada / rjadotška pitiitsei,
V tri rjadotška pititsa / privedu ja pititsu,
Šipitsa, pitiitso / šipitsu,
Šipitsa, pititsa.

Pipitsu kaljutšoju,
Kipitsu kaljotšoju,
Kaljutšu, kaljutšu. (2)

Krapivu žaljutuju, (2)
Žaljutšu-žakjutšuju / žaljutšjo. (2)

Allikad

Teadusliku Uurimise Instituudi folkloristika ja dialektoloogiline ekspeditsioon '81, magnetofonilint nr 43. Talletatud 15.07.1981 Varni külas, Debjossõ rajoon, Udmurtia. Esitajad: Nina Lekomtseva, snd 1918; Vera Ponomarjova, snd 1917; Anna Serebrennikova, snd 1912; Zoja Serebrennikova, snd 1915; Taisija Serebrennikova, snd 1919. Kogujad: Tatjana Perevoztšikova, Maria Slesareva, Vladimir Zubkov jt. Nootide ja teksti dešifreerimine: Svetlana Tolkatšova.

Jaranski rajooni mitterituaalsed laulud = Neobriadovye pesni Iaranskogo raiona, 2010. – *Nash kraj*. Nr 9. Elektrooniline väljaanne (<http://yaransk.net/news/site/343-vyshel-sbornik-nash-kraj-2010-goda-sp-550927251.html> – 14.02.2024).

Kirjandus

Anisimov & Okuneva & Ptšelovodova 2015 = Anisimov, Nikolai & Okuneva, Tatiana & Pchelovodova, Irina. Neobriadovyi muzykal'no-pesennyi fol'klor Kiiasovskikh udmurtov: osobennosti lokal'noi traditsii. – *Vestnik Udmurtskogo universiteta*. Seriaa “Istoriia i filologii”. T. 25. Vyp. 5, lk 156–163.

Hodõreva 1996 = Khodyreva, Marina. *Pesni severnykh udmurtov*. Vyp. 1. Udmurtskii fol'klor. Izhevsk: UIIIaL UrO RAN.

Hristoljubova L. S. = Khristoljubova, L. S. Guzhem yuon – *Tangyra*. Enciklopediia udmurtskoi kul'tury, elektroonline väljaanne (<http://tangyra.ru/etno/info/guzhem.html> – 16.10.2024).

Ivanov, Aleksandr 1996. Glossarii pripevnykh i dialektnykh slov i vyrazhenii, vstrechaiushchikhsia v sbornike, i nekotorye kommentarii k nim. – Khodyreva, Marina. *Pesni severnykh udmurtov*. Vyp. 1. Udmurtskii fol'klor. Izhevsk: UIIIaL UrO RAN, lk 109–114.

Nurijeva 2012 = Nurieva, Irina. Melodicheskaja improvizatsiia v severnoudmurtskikh kreziakh. – *Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i iuridicheskie nauki, kul'turologiia i iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki* 7 (21), ch I. Tambov: Gramota, lk 147–150.

Nurijeva 2014 = Nurieva, Irina. *Improvizatsiia v pesennoi kul'ture udmurtov: zhanr, stil', myshlenie*. Monografiia. Udmurtskii institut istorii, iazyka i literatury UrO RAN. Izhevsk: Institut komp'iuternyh issledovaniï.

Ptšelovodova 2013 = Pchelovodova, Irina. Neobriadovaia pesennaia lirika udmurtov: fenomen i terminologija. – *Finno-ugorskii mir* 1, lk 20–23.

Skjarova 2015 = Skliarova, Evgeniia 2015. *Muzykal'nyi fol'klor v kalendarnykh obriadakh russkikh starozhilov Udmurtskoi Respubliki*. Diss. ... kand. iskusstvovedeniia: 17.00.02. Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburgskaja Gosudarstvennaia konservatoriia imeni N. A. Rimskogo-Korsakova.

Starodubtseva, Svetlana 2001. *Russkaja khorovodnaia traditsiia Kamsko-Viatskogo mezhdurech'ia*. Izhevsk: UIIIaL UrO RAN.

Vladõkina 1998 = Vladykina, Tat'iana. *Udmurtskii fol'klor: problemy zhanrovoi evoliutsii i sistematiki*. Izhevsk: UIIIaL UrO RAN.

Vladõkina 2004 = Vladykina, Tat'iana. O finno-ugorskom i slavianskom v istoricheskoj dinamike fol'klornogo prostranstva Rossii. – Gatsak, Viktor & Drannikova, Natal'ia (vast toim). *Narodnye kul'tury Russkogo Severa Fol'klorni entitet etnosa*. Materialy rossiisko-finskogo simpoziuma (Arkhangel'sk, 20–21 noiabria 2003 g.). Vyp. 2. Arhangel'sk: Pomorskii universitet, lk 25–32 (<https://www.booksite.ru/fulltext/entitet/text.pdf> – 16.10.2024).

Vladõkina 2006 = Vladykina, Tat'iana. Atributivnye i verbal'nye paralleli v udmurtskom i russkom svadebnom ritualakh. – Gatsak, Viktor & Vladykina, Tat'iana (vast toim). *Russkii Sever i vostochnye finno-ugry: problemy prostranstvenno-vremennogo fol'klornogo dialoga*. Materialy I Mezhregional'noi konferentsii i VII Mezhdunarodnoi shkoly molodogo fol'klorista (Izhevsk, 23-26 oktiabria 2005 g.). Izhevsk: ANK, lk 50–57.

Vladõkina & Gluhhova 2011 = Vladykina, Tat'iana & Glukhova, Galina. *Ar-god-bergan: Obriady i prazdniki udmurtskogo kalendaria*. Udmurtskaja obriadovaia azbuka. Izhevsk: UIIIaL UrO RAN. (Udmurtskaja obriadovaia azbuka).

Vladõkina & Tolkatšova 2015 = Vladykina, Tat'iana & Tolkacheva, Svetlana. Mezhethnicheskie sviazi v khorovodnoi traditsii udmurtskogo kalendaria. – *Traditsionnaia kul'tura* 4, lk 18–24.

Summary

Some cultural meanings of Russian songs with movement in the Udmurt tradition of Varni village, Debessky district, Udmurt Republic

Svetlana Tolkachova

Senior Research Fellow

Udmurt Institute of History, Language and Literature

UdmFRC UB RAS, Izhevsk, Russia

svetlana-tolk@mail.ru

Keywords: Udmurt songs, Northern Udmurts, Russian round dance tradition, village of Varni

The aim of this article is to identify the specific features of the functioning of Russian round dance and dance songs in the traditional culture of the Northern Udmurts. Four songs in Russian, recorded from Udmurt performers by Tatiana Vladykina in the village of Varni, Debessky district of Udmurtia, in 1981 were chosen for the study: “*My zaganem sem’ zagadok*”, “*Pri dolinke voda*”, “*...Tropitsa, kanapel’ kalotitsa*”, “*Chornyi voron vodu pil*”. The correlation of these songs with Russian songs of the round dance tradition in the Kama-Vyatka interfluvium allows classifying them as “songs with movement”.

The analysis of the musical and poetic stylistics of the songs and the cultural context of their performance reveals that in Udmurt folklore, Russian round dance and dance songs exist parallel to the well-established core of sacral clan chants specific to the Udmurts. At the same time, a trend of assimilating Russian “songs with movement” has emerged in the traditional musical culture of the Northern Udmurts, to the extent that some of them have acquired a sacral meaning.

These trends in the existence of round dance and dance songs in Russian in the Northern Udmurt dialect traditions are linked to a collective, unifying element, the festive atmosphere, and the perception of Russian round dance songs as a “borderline” genre. Yet another trend applies to the practice of performing round dance songs at a slow tempo. For the performance of these songs, singers demonstrate a more personal approach to the reproduced sonic fabric, expressing their individuality and uniqueness at the sound level. The singing of some slow Russian round dance songs by the Northern Udmurts turns out to be consonant with the performances of *krezes* in terms of musical-rhythmic parameters.

The third tendency, the incorporation of slow round dance songs with Russian lyrics into Udmurt rituals, is also connected with the inherent possibility of endowing the sound canvases of such songs with “special” timbral, acoustic, and metric-rhythmic qualities characteristic of indigenous Udmurt ritual songs and “harmonious” with the musical expression of Udmurt rituals.

Svetlana Tolkatšova

Svetlana Tolkatšova on Venemaa Teaduste Akadeemia Iževskis asuva Udmurdi Ajaloo, Keele ja Kirjanduse Instituudi (UdmFITS Uurali filiaal RAS) filoloogiliste uuringute osakonna vanemteadur. Teaduslike huvide valdkond: Udmurtia vene traditsiooniline kultuur, Kama-Vjatka piirkonna traditsioonilise kultuuri olemasolu paljurahvuselises ruumis.

Svetlana Tolkachova is Senior Research Fellow at the Udmurt Institute of History, Language and Literature, UdmFRC UB RAS, Izhevsk, Russia. Her fields of scientific interests cover Russian traditional culture in Udmurtia, and traditional culture in the multinational space of Kama-Vyatka region.

ORCID 0000-0002-9362-3017

svetlana-tolk@mail.ru